

ρακινέμενος ἀπὸ τῆς ψυχῆ αὐτὸν νὰ ἰδῇ τὰς θυγατέρας τοῦ Δαρείου, τῆς ὁποίας ἡ ὠραιότης ἐφημίζετο καθ' ὑπερβολὴν, δὲν ἠθέλησε, λέγωντας ὅτι ἀφ' ἑ ἐνίκησεν ἀνδρας, δὲν ἠθέλε νὰ ἔμβῃ εἰς κίνδυνον νὰ νικηθῇ ἀπὸ γυναῖκας.

Ἀλλὰ ψυχὴ μὲν τῆς ἐπιθυμίας, καὶ τῆς ὑποκειμένης, εἰς ἃ ἀποτείνεται, εἶναι ἰκανὰ τὰ εἰρημύα· ἡδὴ δὲ μεταβαίνομεν εἰς τὸ νὰ εἰπῶμεν ὀλίγα τινα καὶ περὶ τῆς παθῶν, ὅπως συνηθίζον νὰ τῶ σωφοφύειν, τὰ ὁποῖα εἶναι ἡ ἐλπίς καὶ ὁ φόβος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Ἐλπίς ἔ Φόβος, Ἀμεία, ἔ Θράσος.

ΑΡΘΡΟΝ Α'.

Ἐλπίς.

Ἡ ἐπιθυμία καὶ ἡ ἐλπίς εἶναι δύο πάθη, τὰ ὁποῖα συμμαχῶσιν εἴνα τῷ ἄλλῳ· ἐπειδὴ ὅσω θερμώτερον ἐπιθυμεῖ τις, τόσον δὲκολωτέραν μᾶς ζωγραφίζει τῶ ἐπιτυχίαν ἢ φαντασία, καὶ ὅσω θερμώτερον αὐξάνει ἡ ἐλπίς· καὶ πάλιν ὅσω θερμώτερον ἐλπίζει τις, τόσω θερμώτερον πλησιάζει ἡ φαντασία τὸ ἐπιθυμώμενον πρᾶγμα, καὶ ὅσω θερμώτερον αὐξάνει ἡ ἐπιθυμία.

Καθ' ἑαυτῶ ὅμως θεωρεμένη ἡ ἐλπίς, εἶναι εἴνα πάθος ἀσυνεπιτηκόν, καὶ πολλακίς δυνάται, εἴτ' ἐν ἀξίζει θερμώτερον καὶ ἀπὸ αὐτῶ τῶ ἀπύλαυσιν. Ἐνας μέγας αὐθούτης εἶπε μίαν φοράν θερμίνος ἀνθρώπου, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχεν ὑποχεθῆ εἴνα πρᾶγμα· Περαιώτερον τῷ ἔδωκα σήμερον μὲ τῶ ἐλπίδα, ὅπως ἠθέλα τῷ δώσῃ μὲ τὸ ἔργον. Σιω·

ἔχον δὲ εἰς τὸ νὰ κάμνεν πολλάκις τὴν ἡδονὴν τῆς ἐλπίδος μεγαλιτέραν ἄπο τῆς ἀπολαύσεως δὴ αὐτῆς· τὸ εἶναι, ὅτι τὸ ἐλπίζόμενον ἀγαθὸν νομίζεται πάντοτε μεγαλιτέρον ἄπο ὅ,τι εἶναι καθ' ἑαυτὸ, καὶ ἐπομῶς ἡ φαντασία ἔχει δι' αὐτὸ μεγαλιτέραν εὐφροσύνην· τὸ ἄλλο, ὅτι ὁπότεν ὁ ἀνθρώπος ἔχη κανένα ἀγαθὸν, τὸ ἔχει ἤδη, καὶ εἰς τῆτο τελειοῦεν ὅλα· ὁπότεν ὅμως τὸ ἐλπίζει, ἐργάζεται, κοπιάζει, κινεῖται, μηχανύεται διὰ νὰ τὸ ἀποκτήσῃ καὶ ἡ δραστηριότης αὐτῆ ἀξίζει πολλάκις περισσότερον ἀπὸ τῆν χαῦνον ἀργίαν τῆς κτήσεως, εἴτ' ἐν ἐγκρατείας καὶ ἀπολαύσεως τῆς πράξεως (1).

Συμφέρι ὅμως πολλὰ νὰ ἰξέρωμεν νὰ κρατῶμεν μέσα εἰς ὅρα πρέποντα, καὶ νὰ διοικῶμεν φρονίμως καὶ τῆτο τὸ πάθος· ὅτι τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ διατελλῶμεν ἔξω περιβάσεις, αἱ ὁποῖαι καὶ αὐταὶ ἀπαιτῶν πολλὰ διαφορετικῶν κυβέρνησιν.

Α'. Ὅποτεν ὁ λόγος εἶναι πῶς κακῶς συμβαίτος, εἴτ' ἐν παρωχικότος, πρέπει, ὡς εἴρηται ἐμπροσθεν (Τμήμ. Α'. Κεφ. Δ'.) νὰ ζητῶμεν ὅλα τὰ αἷτια εἴτ' ἐν μέσα, ὅπῃ ἡμπορῶν νὰ διεγείρῃν τῆν ἐλπίδα ἢ μιᾶς θεραπείας, ἢ μιᾶς ἀνταμείψεως. Τῆτο εἶναι τὸ δρασιμώτατον φάρμακον διὰ νὰ παρηγορέμεθα· ἐπειδὴ δὲν ἡμπορῶμεν νὰ ἀρνηθῶμεν, ὅτι τὰ λοιπὰ ἐπιζητῶν βίαν καὶ ἀμαχίαν τῆς ψυχῆς, εἰς καιρὸν ὅπῃ, ὅταν ἀρχίξῃ νὰ γυνᾶται ἡ ἐλπίς, ἡ ἀδυναμία εἰσέρχεται ἀφ' ἑαυτῆς.

Β'. Ὅποτεν ὁ λόγος εἶναι πῶς κακῶς μέλλοντος, τότε χρειάζεται μία διπλὴ καὶ ἐναντία ἐργασία. Πρέπει ἄπο τὸ εἶναι μέρος νὰ προετοιμάζωμεν τὴν ψυχὴν,

(1) Εἶναι τὶς εὐδαίμων ὅχι ἀφ' ἑ ἐκέρδησεν ἑκοσι μιλλιάνα, ἀλλὰ ὁπότεν ἀχολῆται νὰ πᾶ κερδήσῃ λέγει καὶ ὁ Εὐβέτιος. (Ἐν τῆ πρὸ ἀνθρώπου. Τόμω Β'. Σελ. 258.)

χίλῳ, καὶ νὰ συναθροίζωμεν περὶ αὐτῷ ὅλας τὰς
 δυνάμεις τῆς ἡμῶν νὰ ὑπομείνωμεν ἀνδρείως τὴν προσ-
 βολῆν, ὅταν μᾶς συμβῇ τὸ κακόν· καὶ ἀπὸ ἄλλο μέ-
 ρος πρέπει νὰ σκεπτόμεθα ὅλα τὰ αἴτια, ὅπως ἡμ-
 πότεν νὰ ἐξυπνίσαν κάμμιαν πιθανότητα, ὅτι τὸ
 κακόν ἔχει νὰ ἰσχυρῶσιν, ἢ τελάχιστον δυνῶσιν ἔχει νὰ
 ὑποβῇ τὸσον βαρὺ, ὅσον μᾶς φαίνεται. Διὰ τὴν συμ-
 βαίνει τῶντι πολλάκις, ὅπως μὲν τὰ φρικτότατα φάσ-
 ματα μία δυστυχία, ἢ ὅποια ἐνομιζέτο ἀφελκτος, νὰ
 ἀφανίζηται αἰφνης ἢ καθ' ἑαυτῷ, ἢ ἀπὸ μίαν ἀ-
 προσδόκητον βοήθειαν, ἢ ἀπὸ μίαν συγκύρησιν. Οὕτω
 τὰ μελανώτατα καὶ φοβερώτατα νέφη, τὰ ὅποια ἐπα-
 πειλεῖσιν ἀφελκτον καὶ βαρυτάτῳ φθορῶν εἰς τὰς ἀ-
 γέας, ἰσχυρῶσιν ἀπροσδοκῆτως ἐπίσπε εἰς βροχίῳ σω-
 πείον.

Γ'. Ὅταν ὁ λόγος εἶναι περὶ τῆς ἀγαθῆς ἐπιθυ-
 μίας, πρέπει εἰς ἐναντίας νὰ προσέχωμεν μὲν κά-
 θε ἀκρίβειαν νὰ χαλινοῦμεν τὰς ἀλόγους ἀδραφο-
 ρὰς (ὁρμὰς) μιᾶς ὑπερβολικῆς ἐλπίδος, τὸ ὅποιον
 εἶναι τὸ δυσκόλωτατον, καὶ σχεδὸν ἀδύνατον. Διὰ τὴν ἐ-
 κείνο, ὅπως ἐπιθυμεῖται, ἐλπίζεται δὲκόλωτατα· κά-
 θε φάσμα λαμβάνεται ὡς πρᾶγμα· κάθε μικρὸν
 δεῖγμα συνεργεῖ εἰς ἕξασιν μιᾶς ματαιίας προσδο-
 κίας. Ἡ ἐλπίς, ἡλεῖται ὁ Ἀριστοτέλης, εἶναι ἐξηγο-
 ρότος ἐνύπνιον (ὄνειρον) καὶ ἄλλος λέγει προσφυσά-
 τα, ὅτι εἶναι ὁμοία μὲ τὰς ἀπορρήσεις, τῶν ὁποίων
 χίλια εἶναι ψευδεῖς, καὶ μία ἀληθής. Δυνῶσιν εἶναι λοι-
 πὸν θαυμαστὸν, ἀν' ὅσοι καὶ ὅσοι εὐρίσκονται ἠπα-
 τημένοι εἰς τὰς ἀλόγους ἐλπίδαςτων. Ἐκείνο ὅπως ἐ-
 τῶν εἶναι ἀσυμπάθητον, εἶναι ὅτι πολλοὶ φθάνου
 εἰς τὴν ἀνοησίαν νὰ περᾶττωνται καὶ νὰ πικραίνων-
 ται περισσώτερον ὅταν βλέπων ἐφθασμῶν τὰς ἐλπί-
 δαςτων, ὅπως ὅταν χάνου εἶνα πραγματικὸν ἀγα-
 θόν.

Ὁ προσεκτικὸς λοιπὸν ἀνθρώπος τὸσον χάρα
 πρέπει νὰ δίδῃ εἰς τὴν ἐλπίδα, ὅσον ἀρκεῖ ἵνα νὰ

τὸν ᾠδακίῃ νὰ ἐργάζεται· ἐπειδὴ δὲν εἶναι βέβαια κἀνείας τόσο ἀνόητος, ὥστε νὰ ἀπεδάξῃ μὲ τὰ σωστά νὰ ἀπολαύσῃ ἐκεῖνο, ὅπῃ εἶναι ἀπληπισμῶς νὰ ἐπιτύχῃ. Ἀλλὰ ἀφ' ἑκείνη ὅσα χρειάζονται ἴσως νὰ ἀπολαύσῃ τὸ προκείμενον τέλος, πρέπει νὰ προσδεχέται καὶ εἰς τὸ ἐναντίον μέρος, ὅτι δηλαδή ὁ σκοπὸς τῆς ἡμπορεί νὰ ματαιωθῇ. Μὲ τῆτο θέλει ἀπολαύσει διπλοῦ ὄφελος· ἴσως τὴν ἀπόβασιν τοῦ πράγματος ἢ θέλει εἶναι τῶντι ἐναντία, καὶ ἢ τύχη δὲν θέλει ἡμπορέσει νὰ καυχῆθῃ, ὅτι τὸν εὐρήκεν ἀπροσδόκητον εἰς αὐτῶν τῶν ἀποτυχίαν, μὴ θέλει τὰ ἐπιφέρει ὅλον ἐκεῖνο τὸ κακόν, ὅπῃ ἡμπορῆσε νὰ προξενήσῃ εἰς ἄλλας τινάς· ἢ θέλει εἶναι κατ' ἄλλῳ, ἢ τόσο ζωηρότερα θέλει δοκιμάσει τῶν ἐξ αὐτῆς ἢ δὲν, ὅσον ὀλιγώτερον τῶν ἐπὶ ἄλλῳ.

Μία τοιαύτη προασφάλισις εἰς τὰς ἐλπίδας εἶναι ἀναγκαῖα περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον εἰς ἐκείνας ὅπῃ ἀπολαμβάνει περισσότερο τὴν εὐμερίαν τῆς τύχης. Ὅχι ὅτι ἐγὼ δέχομαι ἐκείνῳ τῶν ἀνάγκῳ τῆς μεταβολῆς, ὅπῃ πρὸς τινές, ὅτι μὴ μίαν μακρὰν σειράν δεξιῶν συμβεβηκότων, πρέπει καὶ πᾶσαν ἀνάγκῳ νὰ προσμύωμι καὶ κἀνεία ἀριστερόν. Ἐγὼ ἰξόρω, ὅτι τὰ ἀπερασμῶτα συμβεβηκότα δὲν ἔχον κἀμμίαν ἐπίρροιαν ἐπ' αὐτὰ εἰς τὰ μέλλοντα· καὶ ὅτι μὴ ἐννοήκοντα ἐννέα συμβεβηκότα εὐτυχῆ, ἔχομεν ἴσον λόγον νὰ προσμύωμι εὐτυχῆ καὶ τὸ ἕκατοςόν, ὡς αὐτὸ νὰ ἦτον τὸ πρῶτον, ἢ ὡς αὐτὸ νὰ ἦρχετο κατόπιν ἀπὸ ἐννοήκοντα ἐννέα δυσυχῆ· αὐτὸ μόνον δὲν κρέμαται ἀπὸ ἐκεῖνα.

Τὸ πρῶτον αἶτιον, ἴσως τὸ ὁποῖον νομίζω, ὅτι εἰς αὐτὰς περισσότερο ᾠδα εἰς κάθε ἄλλον χρειάζεται ἢ καὶ τὰς ἐλπίδας προφυλάξις, εἶναι δι' ὅτι αὐτοὶ καὶ φυσικὸν λόγον ἰξόρω ὀλιγώτερον ἀπὸ κάθε ἄλλον νὰ τὰς μεταχειρισθῶν. Ἐχομεν ᾠδαδειγμα ἕνα νώτατον τῶν λεγομένων τὰ παιγνίδια· εἰς αὐτὰ ὁποῖος ριψοκινδυνεῖ περισσότερο, αὐτὸς σιωπῆθῆναι ὡς τὰ πολ-

πολλὰ νὰ εἶναι δῖτυχέστερος· διὰ τὴν μίαν μακρὰ συνέχαια δῖτυχῶν συμβεβηκότων τὸν κάμνει νὰ νομίζῃ, ὅτι κρατεῖ τὴν τύχην εἰς τὴν παλάμην, καὶ ἡμπορεῖ νὰ τὴν διατάξῃ καὶ τὴν ἀρέσκειάν τε. Ὁ δὲ στρατιώτης, ὅπως εἶναι περιαισθημένος εἰς τὰς μάχας, βέβαιον μετὰ περισσότεραν ἀπὸ κάθε ἄλλον ἀδείαν καὶ θάρρους εἰς αὐτάς. Τὸ μόνον αἴτιον τῆς τόλμης τε εἶναι, λέγει ἀσεΐως ὁ Ἀββα Τραβλέτ, ὅτι δὲν ἐφοιδύθη ποτέ· ἐμβὰς πολλάκις εἰς τὰς κινδύνους, ἀγῆκε πάντοτε ἀπὸ αὐτῶν σῶος· τῆτο μόνον ἀρκεῖ εἰς αὐτὸν νὰ τὸν κάμνῃ νὰ νομίζῃ ὅτι πρέπει πάλιν νὰ εὕγῃ σῶος.

Δεύτερον αἴτιον εἶναι, ὅτι οἱ ἀνδραποῖ, ὅπως εἶναι συναισθημένοι εἰς τὰς δῖτυχίας, λυπῶνται περισσότερο, ὅταν τὰ πράγματα ἀποβαίνεν ἐναντίον τῆς ἐλπίδων. Ἡ πρόληψις ὅτι ἔχεν τὴν τύχην εἰς τὴν διαίτησίν τε, τὴν κάμνει νὰ ὀργίζωνται ὀξύτερον, ὅταν βλέπεν, ὅτι εἶναι ἐφοιδύμενοι τῆς ἐλπίδων, καὶ ἡ ὀλίγη πείρα εἰς τὰ ἀριστερὰ συμβεβηκότα τὴν κάμνει ὀλιγώτερον δῖκαμπεῖς εἰς τὸ νὰ τὰ ὑπομῶν (1).

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Β'.

Φόβος.

Ο φόβος πρέπει νὰ διαταλθῇ εἰς δύο· εἰς φόβον δηλαδή τῆς κακῶν, καὶ εἰς φόβον τῆς κινδύνων.

Εἰς τὸν πρώτον καὶ δύο φόβους συνιθίζεν ὡς τὰ πολλὰ οἱ ἀνδραποῖ νὰ ἀπαπῶνται· ἢ ὑποθέτοντες βέ-

(1) Διὰ τῆτο ὁ Δημήτριος ἐσημειώζε νὰ λέγῃ, ὅτι δὲν εἶναι εἰς τὸν Κόσμον δυσυχέστερος, ἀπὸ ἐκείνον, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν συμβεβη ποτὲ καμμία δυσυχία (P. Manuzio Ἀποφθ. Βιβλ. Η').

βέβαια καὶ ἀφύκτα τὰ κακὰ, ὅπῃ εἶναι ἀπλῶς δυνατὰ· ἢ ὑποθέτοντες τὰ πολὺ μεγαλήτερα, ἄπὸ ἐκείνο ὅπῃ πραγματικῶς πρέπει νὰ εἶναι. Εἰς ἔξοπον ὡς ἤθελε κάμη χρεία πολλὰκις, λέγει εἷας Φιλόσοφος, νὰ ἔλθῃν εἰς πείραν ἐκείνη, τὸ ὁποῖον φοβῆνται, ἢ νὰ εὕγῃν ἄπὸ τῆς ἀπάτης· ἢ τὶ μικροτέρα θέλει εἶναι βέβαια ἢ ποινή τῆ νὰ τὸ δοκιμάσῃν, ὡς ἐκείνη τῆ νὰ τὸ φοβῆνται.

Ἡ ὑπόληψις, ἢ μάλλον εἰπεῖν πρόληψις θεμελιωμένη ἐπάνω εἰς τὰ ἀπερασμύα συμβεβηκότα, ἔχει, καθὼς εἰς τὴν ἐλπίδα, ἔτω καὶ εἰς τὸν φόβον, μεγαλωτάτην ἰσχὺν εἰς τὰς ἀνθρώπους. Δι' αὐτῆς συνηθίζου νὰ θεωρῆν τὴν τύχην ὡς ὄν πραγματικόν, καὶ ἀμετάβλητον προσκολλημένῳ ἀξέπτως εἰς ἑαυτὸς, καὶ ἠντημένῳ, ἔπως εἰπεῖν, μαζί τες· καὶ ἐπομένως ἄλλοι μὴ ἐλπίζουσι πάντοτε νέας δὺτυχίας, ἄλλοι δὲ φοβῆνται πάντοτε νέας δυσυχίας. Ὅποιος ὅμως ἰξέρει, ὅτι ἡ τύχη εἶναι μία τυχαία συνδρομὴ τῶν πραγμάτων, βλέπει δὲκόλως τὴν ἀλογίαν πόσον τῆς μίας, ὅσον καὶ τῆς ἄλλης δόξης· μὲ ὅλον τῆτο ἐπειδὴ ἡ σαθερότης, ὅπῃ ἀναπνεύου ἐπίστε εἰς τὰ συμβεβηκότα πόσον τὰ δεξιά, ὅσον καὶ τὰ ἀριστερά, συνεργεῖ πολλὰ εἰς τὸ νὰ βεβαιώσῃ καὶ νὰ αὐξήσῃ τὴν ἀπάτην, πρέπει νὰ ὁμιλήσωμεν καὶ ὡς ταύτης ὀλίγα τινὰ ἰδιαίτερον.

Ἐν πρώτοις λοιπόν, καὶ ἀν' ἡ σαθερότης αὕτη ἐκρέματο ἄπὸ αὐτῆς τὴν τύχην, τῆτ' ἔστιν ἄπὸ αὐτῆς τὴν συνδρομὴν τῶν πραγμάτων, τῆτο δὲν ἤθελεν ἀφαιρέσῃ ὅτι αὕτη δὲν εἶναι ἐνδεχομένη, τῆτ' ἔστι καὶ συμβεβηκός, καὶ ὄχι ἀναγκαῖα· ἢ τὶ μεταξύ εἰς τὰς δυνατὰς τυχαίας συνδρομὰς εἶναι βέβαια ἀκόμι καὶ ἐκείνη, ὅτι τὰ συμβεβηκότα τῆ αὐτῆς ἡμῶς δεδέχονται χωρὶς νὰ ἀνταμείψῃν εἷα τὸ ἄλλο, ἢτοι νὰ ἀλλοιωθῆν ὑπ' ἀλλήλων.

Ὡς ὅτι τὸ πλεῖστον ὅμως ἡ σαθερότης αὕτη κρέμαται ἄπὸ αἰτίας πραγματικὰς, αἱ ὁποῖαι δὲν ἀ-

νήκων τελείως εἰς τὴν τύχην. Ἐνας ἀνθρώπος συνηθισμένος νὰ εἶναι δῦτυχής, ἐνεργεῖ μὲ περισσότερον θάρρος, ἐξασκεῖ ζωηρότερα τὴν ἐπιδεξιότητά τε, ἄποκτα περισσότεραν πείραν, καὶ διαδέτει ἕσπον τινὰ καὶ συμβεβηκότα· καὶ ἐκ τῆτος προέρχεται νὰ εἶναι εἰς αὐτὸν συχνότερα τὰ δῦτυχῆ συμβεβηκότα. Ἐξ ἐναντίας εἷας ἀνθρώπος, ὅστις δυσυχεῖ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, βαδίζει εἰς τὰ ἐπιχειρήματά τε πολλὰ βραδύτερον. Ὀλίγον ἐλπίζωντας, ὀλίγα πράττει· ἐνεργεῖ μὲ φοχρότητα καὶ μικροφυχίαν, δὲν πολμᾶ νὰ ριψοκινδιωήσῃ εἰς τὸ ἀδαιμικρὸν, ἀφίνει πολλάκις νὰ τῷ φύγῃ ἀπὸ τὸ χέρι καὶ αἰ πλέον ἐπικερδέσεται δίκαιαί· καὶ δια τῆτος ἄρα τὰ δυσυχηῖ συμβεβηκότα εἰς αὐτὸν πηγαίνων πάντοτε αὐξάνωντας.

Ὁ φρόνιμος ὅμως ἀνθρώπος δὲν πρέπει μήτε εἰς τὰς ἀπερασμύας δῦτυχίας νὰ θάρρῃ ἀδαι πολὺ, μήτε ἀπὸ τὰς ἀπερασμύας δυσυχίας νὰ πτωῖται. Ἡ τύχη εἶναι εἷα ὄνομα κενὸν, εἶναι μία χίμαιρα τῷ ὄχλῳ. Εἶναι ἀληθινὸν, ὅτι εἰς μερικὰς αἰ πλέον καλλίτεραι συμβελαὶ ἀποβαίνων ἐπίστε εἰς κακὸν, καὶ εἰς ἄλλας αἰ πλέον ἀτοπώτεραι ἀνοησίαι ἀποβαίνων εἰς καλὸν, ἀλλ' ἀπὸ τῆτος δὲν πορίζεται καμμία βásiμος σωέπεια. Ἡ πείρα καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος ἀποδείχνων, ὅτι μία σταθερὰ φιλοπογία, δρασηιότης καὶ φρόνησις εἶναι τὰ μόνα, ὅπῃ νικῶν τέλος πάντων τὰς ἀτοπίας τῆς ἀερισάσεων, καὶ προσάξων τὴν τύχην. Ταῦτα μὲν πῶς τῷ φόβῳ τῆς κακῶν.

Εἰς δὲ τὸν φόβον τῆς κινδιύων πρέπει νὰ διαείλωμῃ πρῶτον τὰς κινδιύας εἰς κατ' ἐπόληψιν, καὶ εἰς πραγματικὰς. Κατ' ἐπόληψιν κινδιύας ὀνομάζω ἐκείνας, ὅπῃ θεμελιόνονται ἐπάνω εἰς μίαν ἀπλήν πρόληψιν. Πόσας φόβους δὲν ἐπροξενῶσαν μίαν φορὴν εἰς τὰς φυχὰς τῆς ἀνθρώπων οἱ κομῆται, αἱ ἐκλείψεις, οἱ παρήλιοι, τὰ βόρεια σέλη, τὰ πυρῶδη μετέωρα; πόσας δὲν διήγειρον τὰ διηγήματα τὰ πῶς τῆς οἰκιῶν τῆς κυριδομύων ἀπὸ πνόμενα (σοικειω-

μύλων), ἢ τὰ πρὸς τῶν φασμάτων τῶν πλανωμένων
 εἰς τὰ σκότι τῆς νυκτός, ἢ τὰ πρὸς τῶν ἀμποδεμά-
 των καὶ μαγειῶν, καὶ τῶν πρὸς ἀπλησίων πλασμάτων,
 τὰ ὅποια τώρα θεωροῦνται εἰς τὴν ἀμάθειαν τῶν
 γεαιδίων, καὶ τὰ χυδαῖα λαῶ; Εἰς τὰς καθ' ὑπόληψιν
 κινδύνους ἐγὼ ἀνάγω ἀκόμι καὶ ἐκείνους, ὅπως βασανί-
 ζεν πόσον συχνὰ τὰς καὶ φαντασίαν ἀρρώστους (ὑπο-
 χονδριακὰς), καὶ τὰς φοροδεεῖς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι
 ζέμουν εἰς κάθε φύσημα ἀνέμου, καὶ φοβῶνται κάθε
 φαγητόν, ὅπως φαίνεται ὅπως ἡλλοιωμένων, καὶ νο-
 μίζουσαν θανατηφόρον κάθε πρὸς ἀμικρὰ ἀσθένειαν, καὶ
 οἱ ὅποιοι θανατόνονται τέλος πάντων φοβέμενοι πυν-
 ταχῶς τὸν θάνατον.

Κίνδυνοι πραγματικοὶ εἶναι ἐκεῖνοι, ἅπὸ τοὺς ὁ-
 ποῖους ἡμπορεῖ νὰ μᾶς προέλθῃ τῶντι εἴνα κακὸν
 πραγματικόν· ἀλλὰ καὶ εἶσι πρέπει νὰ δευαλθῶν
 εἰς πόρρω κινδύνους καὶ εἰς προσεχεῖς. Εὐρίσκομαι
 εἰς τὸν κόσμον ἀνθρώποι, οἱ ὅποιοι κτενίζου εἰς
 κάθε πρὸς ἀμικρὰ ἀσραπλῶν, καὶ δευ τολμεῦν ποτὲ νὰ
 πλησιάσῃν μήτε εἰς ἵππον, μήτε εἰς σκύλον· οἱ ὁ-
 ποῖοι δευ ἐμβαίνου εἰς πλοῖον νὰ θαλασοπορήσῃν
 ἐκτὸς εἰμὴ ἀν ἀναγκαθῶν ἅπὸ κᾶμμίαν ἀνάγκην ἀ-
 παραίτητον, καὶ τότε λακταρίζουτες· οἱ ὅποιοι δευ τολ-
 μεῦν νὰ ἀπεράσῃν εἴνα ρύακα δῆτινος μικρὰς δοκῶ,
 ἢ εἴνα σκῶν πέρασμα εἰς εἴνα κρημνώδη τύπον, πα-
 ρὰ ζέμουντες· οἱ ὅποιοι ζομάζου ἅπὸ κάθε ἀμα-
 ξαν, ὅπως ἔρχεται ἐναντίοντες, ἢ ἀκολυθεῖ κατόπιν
 τας, καὶ τὰ πρὸς ἀπλήσια. Λοιπὸν τὸ νὰ κτυπηθῆτις
 ἅπὸ κεραυλὸν, ἢ νὰ λακτιθῆ ἅπὸ ἵππον, ἢ νὰ δαγ-
 καθῆ ἅπὸ σκύλον, ἢ νὰ ναυαγήσῃ, ἢ νὰ κρημνιθῆ,
 ἢ νὰ σωτειφθῆ ἅπὸ ἀμάξι, ὅλα αὐτὰ εἶναι βε-
 βαίως πράγματα δυνατὰ. Ἀλλὰ τὸ ἀπλῶς δυνατὸν
 δευ πρέπει νὰ ἔχη πόσω ἰχυν, ὥσε νὰ προξενῆ
 ζόμον· δευ τί ἀλλέως ποίαν σιγμῶν, καὶ εἰς ποῖον
 τόπον ἡμπορεῖ νὰ εἴμεθα ἡσυχοι; Δευ πρέπει
 λοιπὸν νὰ δοκιμάζωμεν κᾶνεία φαγητόν, ἐπειδὴ εἶ-
 ναι

ναί δυνατὸν νὰ εἶναι φαρμακόμενον· δεῦν πρέπει νὰ κατοικῶμεν κἀνεία σπῆτι, ἐπειδὴ δεῦν εἶναι ἀδύνατον νὰ πέσῃ νὰ μᾶς πλακώσῃ· δεῦν πρέπει νὰ ἀξιομα-
 βάζωμεν εἰς κἀνεία φόρον, ἐπειδὴ ἡμπορεῖ ἔξαφνα νὰ καταποντιδῆ, καθὼς ὁ φόρος τῆς Ρώμης, καὶ τὸ λέγειν τῶ Παλαιῶν. Ἡ μόνη πιθανότης τῆ κινδυνῆ ἔχει κάποιον λόγον νὰ μᾶς ἱσχυρίζη· ἀλλὰ τὰ προει-
 ρημένα συμβαῖντα εἶναι ἀσπιώτατα. Ὅσον δὲ ἀπὸ τὰ τελευταῖα, μία μετεία προφύλαξις εἶναι ἰκανὴ νὰ μᾶς ἀσφαλίσῃ· χωρὶς νὰ εἴμεθα πάντοτε ἀνήσυχτοι, ἢ νὰ ὑπερέμεθα ὅλας ἐκείνας τὰς ἀναπαύσεις, τὰς ὁποίας, χωρὶς τῆ τοῖστα φόβου, ἡμποροῦμεν εἰς τὰς ὁδοιπορίας καὶ εἰς τὸν καινὸν βίον νὰ ἀπολαύσωμεν εὐδύμως.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Γ'.

Ἀνδρεία, ἐ Θράσος.

Εἰς τὰς προσεχεῖς κινδυνῆς ἢ προφύλαξις πρέπει βέβαια νὰ εἶναι μεγαλητέρα· ἀλλὰ καὶ εἰς τῆτας χρειάζεται κάποια ἀνδρεία. Ὅποιος δεῦν ὀπλίζεται μετὰ δαρσαλαιότητα, νομίζει συχνότατα προσεχεῖς καὶ τὰς πορρωτάτω κινδυνῆς, καὶ ἀνὸ κἀμμίαν φορὰν πέσῃ εἰς αὐτὰς, δειλόκαρδος ὢν, δυσκόλως ἡμπορεῖ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ αὐτῆς· εἰς καιρὸν ὅπῃ ἡ ἀνδρεία μᾶς κάμνει νὰ μὴ φοβέμεθα, εἰμὴ μόνως τὰς ἀληθινὰς καὶ πραγματικὰς κινδυνῆς· καὶ εἰς αὐτὰς τῆτας φυλάττωντας τὸν νῆν καθαρόν καὶ ἀναζωπυρίζοντας τὰς δυνάμεις, μᾶς χορηγεῖ ἀκολώτερα τὰ μέσα τῆ νὰ τὰς νικήσωμεν.

Δεῦν πρέπει ὅμως νὰ ἐξοκέλωμεν πάλιν εἰς τὴν θρασύτητα, ἢ ὁποία εἶναι εἷνα πάθος τὸ πλέον ἀλογον καὶ τυφλόν, καὶ ἐκβαρηλίζει ἀκολώτατα τὸν ἀνθρώπον εἰς τὰ ἔχματα κακά. Ἐνας θρασύς ἀν-

Θραυπος δὲν ἰξόρει ὡς τὰ πολλὰ νὰ ζυγοσαθμίση κἀνσά κίνδυνον, ἀλλὰ θαρρῶν ἀλαζονικῶς εἰς τὰς δυνάμεις τε, ἢ εἰς τὴν ἐπιδεξιότητά τε, τὰς καταφρονεῖ ὅλως ἐπίσης, καὶ ἀποροβελύτως. Τὰ ξαγκὰ πῶς δείγματα τῶν ἄλλων δὲν δυνάμνται καὶ αὐτὰ νὰ τὸν φοβήσεν, ἐπειδὴ νομίζει τὸν ἑαυτὸν τε ἀνώτερον ἄπὸ ἐκείνης· καὶ ἐκ τῶναντία ἢ ἄτυχῆς ἀπόβασις, ὅπῃ ἔλαβον εἰς τὰ πρῶτα σωματήματα, τὸν ἐγκαρδιώνει πάντοτε περαιοτέρου, καὶ τὸν κατασάίνει κάθε στιγμήν αὐθαδέτερον, ἕως ὅπῃ νὰ γῆν τέλος πάντων θάτον, ἢ βράδιον θύμα τῆς ἀλογίας τε. Αὐτὸς εἶναι ὡς αὐτὸν χοινοβάτῳ, ὅστις τελειώνει τέλος πάντων εἰς τὸ νὰ σιωτήψῃ τὸν αὐχσά τε.

Μία φρόνιμος λοιπὸν προφύλαξις εἶναι ἀναγκαία. Ὁ φρόνιμος, ἔλεγε ὁ Σκύεας, δὲν φοβεῖται τὰς κινδύνους, ἀλλὰ τὰς ἀπεφύγει. Καὶ ὁ Κικέρων, πρέπει νὰ προσέχη τινὰς ἄνδρα νὰ μὴ ἐμβαίῃ εἰς τὰς κινδύνους χωρὶς αἰτίαν (Περὶ Καθηκόντων Βιβλ. Α'. Κεφ. 25.). Διὰ τί εἶναι μεγάλη μωρία νὰ ἐμβαίῃ εἰς κινδύνους ἢ μὴ ἀναγκαίους, ἢ μὴ ἀρκετὰ ἐγνωσμέους. Ἡ ἀνδρεία, λέγει ὁ Ευρυπίδης, θέλει νὰ εἶναι ἠνωμένη μὲ τὴν φρόνησιν, ἀλλέως χωρισμέου ἀπ' ἀλλήλων δὲν ὠφελεῖν τίποτες. „ Utrumque jun-
„ ge, nam seorsum nil valent. Ἀμφότερον σύζευξον,
„ χωρὶς γὰρ ἕδεν ἰχύουσι. (Στελλ. Ἡθικ. Τόμ. Β'. σελ. 421.)

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἐγνωσμέους κινδύνους, αὐτὸς εἶναι μεγάλοι καθ' ἑαυτὸς καὶ βαρεῖς, ἢ ἀπερασμμένη πείρα δὲν εἶναι μήτε αὐτὴ ἰκανὴ νὰ μᾶς ἀσφαλίσῃ πρὸ τοῦ μέλλοντος· ἄν τι πολλὰκις μᾶς ἀφίνεν ἕξαφνα αἱ δυνάμεις, ἢ ἡ δυνάμειος, ἢ ἡ ἐπιδεξιότης· καὶ πολλὰκις θαρρῶντες πέρα τῶν δέοντος εἰς τὰς ἀπερασμένας πείρας μας, χωρὶς περαιτέρω ἄπὸ ὅ,τι ἐπιδέχονται αἱ δυνάμεις μας. Ἡ αὐξήσον τὰς δυνάμεις σε, ἢ μείωσον τὴν τόλμην σε, ἔλεγε ὁ Ἀρχίδαμος. Ὁποῖος δὲν ἢμπορεῖ νὰ ἀναπληρώσῃ τὸ πρῶτον,

τον, ἢ δὲν θέλει νὰ κάμῃ τὸ δεύτερον, ἀνάγκη εἶναι νὰ γνήῃ εἰς ὅλον τὸ ὕψερσν δύμα τῆς δρασύτητός τε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Θυμός, Μῖσος, Ἀγριπία, Ἀγαπάκησις.

ΑΡΘΡΟΝ Α'.

Θυμός.

Τὸν θυμόν ὁ Σκνέκας τὸν ὀνομάζει πάθος ἐναντίον τῆς φύσεως, τῷτ' ἔστι πᾶσι φύσιν (ἐν τῷ πᾶσι θυμῷ Βιβλ. Α'. Κεφ. 5.) διὰ τὴν ἐν ὄσῳ, λέγει, ὁ ἀνθρώπος εἶναι εἰς τὴν φυσικὴν κατὰσασιν, καὶ κύριος τῷ λογικῷ, δὲν εἶναι ἐδὲν ἄλλο τῷ ὄντων χειροθέσερον καὶ ἀγαπητικώτερον τῷ ἄλλων· ἀφ' ἧς ὁμοῦς κυριότης ἀπὸ τὸ δαιμόνιον τῷ θυμῷ, γίνεται τὸ πλέον σκληρότερον, πολεμιώτερον, καὶ ὀλεθριώτερον ἀπὸ ὅλα τὰ ὄντα. Ὁ ἀνθρώπος τείνει ἐκ φύσεως εἰς τὴν πρὸς τὰς ἄλλας ἀμοιβαίαν βοήθειαν καὶ ἔπαυρίαν· ὁ θυμός εἰς ὀλεθρον καὶ ἀφανισμόν· ἐκεῖνος ἀγαπᾷ νὰ εὐχεται μὲ τὰς ὁμοίους τε· ἕτος τείνει εἰς τὸ νὰ τὰς χωρίζῃ ἀπ' ἀλλήλων· ἐκεῖνος ἠδυνύεται νὰ ἐνθυμῆται καὶ τὰς ἀγνώτας· ἕτος χαίρει νὰ βλάβῃ καὶ τὰς πλέον γνωστές καὶ ἀγαπητές. Ὁ ἀνθρώπος θυσιάζει ἐνίστε καὶ ἑαυτὸν διὰ τὸ καλὸν τῷ ἄλλων· ὁ θυμός δὲν δισάζει νὰ κρημιθῇ, ἀνίσως μόνον ἠμπορῇ νὰ ἐλκύσῃ μαζί τε καὶ ἄλλας εἰς τὸν κρημιόν. Κακῶς λοιπὸν γινώσκει τὴν φύσιν τῷ πραγμάτων (συμπεραίνει ὁ ρηθεὶς Φιλόσοφος) ὁποῖος ἀπονέμει εἰς τὸ πλέον ἀγαπητὸν καὶ πλέον τέλειον ἔργον τῆς φύσεως